

PATVIRTINTA

Vilkaviškio lopšelio-darželio „Pasaka“
direktoriaus 2017 m. rugpjūčio 31 d.
įsakymu Nr. (1.3) Į-VO-38

VILKAVIŠKIO VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „PASAKA“ SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS, INTERVENCIJOS IR STEBĖSENOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Vilkaviškio vaikų lopšelio-darželio „Pasaka“ (toliau – Lopšelio-darželio) smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir stebėsenos įgyvendinimo tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) parengtas vadovaujantis Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija; Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu, kitais įstatymus įgyvendinančiais teisės aktais.

2. Lopšelio-darželio smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir stebėsenos vykdymo tvarkos aprašo paskirtis – kaip galima anksčiau atpažinti vaiką, kuris galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, ir imtis būtinų veiksmų užkirsti kelią bet kokių smurto apraiškų pasikartojimui; padėti lopšelio-darželio bendruomenei užtikrinti sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, prievartos apraiškoms aplinką, kuri yra psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugi.

3. Lopšelyje-darželyje Tvarkos aprašas nustato smurto ir patyčių stebėsenos, prevencijos ir intervencijos vykdymą individualiu grupės, Lopšelio-darželio, šeimos lygmeniu.

4. Tvarkos aprašo tikslas – siekiant ugdyti pozityvų vaiko elgesį ir sukurti draugišką ir saugią atmosferą, nustatyti, kokie turi būti daromi veiksmai individualiu, grupės, įstaigos, šeimos lygmeniu.

5. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:

5.1. geriausių vaiko interesų prioritetiškumo, konfidencialumo, teisingumo, bendradarbiavimo, dalyvavimo, kompleksškumo;

5.2. į smurtą ir patyčias būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio (dėl lyties, seksualinės orientacijos, negalės, religinės ar tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formos;

5.3. kiekvienas lopšelio-darželio administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, pastebėjęs ar sužinojęs apie smurtą ar patyčias, turi reaguoti ir jas stabdyti, t.y. nedelsiant pranešti Lopšelio-darželio direktoriui;

5.4. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie patyčias amžiaus ir pareigų, bei nepriklausomai nuo besityčiojančiųjų ar patiriančių patyčias amžiaus ir pareigų;

6. Visi lopšelio-darželio bendruomenės nariai turi būti supažindinti su smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir stebėsenos vykdymo tvarka, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-625 „Rekomendacijos mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje“. Darbuotojai su šiais dokumentais turi būti supažindinti pasirašytinai, o vaikų tėvai – Lopšelio-darželio internetinėje svetainėje (<http://www.vilkaviskiopasaka.lt/nuostatai/planavimo-dokumentai/>).

7. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

7.1. patyčios – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui.

7.2. patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos):

7.2.1. žodinės patyčios: pravardžiavimas, grasinimas, ujimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;

7.2.2. fizinės patyčios: mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;

7.2.3. socialinės patyčios: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.;

7.2.4. elektroninės patyčios: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas, siekiant sugriauti gerą vardą arba santykius, pažeminti ir kt.

7.3. patyčias patiriantis vaikas – vaikas, iš kurio yra tyčiojama;

7.4. besityčiojantysis/skriaudėjas – vaikas ar suaugęs, inicijuojantis patyčias ir/ar prisidedantis prie jų.

7.5 patyčias patiriantis suaugęs – administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar techninis darbuotojas, iš kurio tyčiojasi ugdytinis (-iai).

7.6. patyčių stebėtojas – vaikas, matantis ar žinantis apie patyčias.

7.7. patyčių prevencija – veikla, skirta patyčių rizikai mažinti, imantis Lopšelio-darželio bendruomenės narių (vaikų, administracijos atstovų, pedagogų, kitų darbuotojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių.

7.8. patyčių intervencija – visuma priemonių, taikomų visiems patyčių dalyviams (patiriantiems, besityčiojantiems, stebėtojams), esant poreikiui įtraukiant jų tėvus (globėjus, rūpintojus).

7.9. patyčių prevencijos ir intervencijos stebėseną – patyčių situacijos Lopšelyje-darželyje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolimesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimas;

7.10. smurtas prieš vaiką – veikimu ar neveikimu vaikui daromas tiesioginis ar netiesioginis tyčinis fizinis, psichologinis, seksualinis poveikis, garbės ir orumo nepaisymas ar nepriežiūra, dėl kurių vaikas patiria žalą ar pavojų gyvybei, sveikatai, raidai.

7.11. fizinis smurtas – tiesioginiai ar netiesioginiai tyčiniai fiziniai veiksmai prieš vaiką, taip pat fizinės bausmės, sukeltos vaikui skausmą, darantys žalą arba keliantys pavojų jo gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

7.12. psichologinis smurtas – nuolatinis vaiko teisės į individualumą pažeidinėjimas, vaiko žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos vaiko raidai veiklos trikdyimas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio kontakto elgsena, darantys žalą arba keliantys pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

7.13. seksualinis smurtas – seksualiniai veiksmai su vaiku, kuris pagal Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatas nėra sulaukęs amžiaus, nuo kurio seksualiniai veiksmai su juo neužtraukia baudžiamosios atsakomybės, arba seksualiniai veiksmai su vaiku, kai naudojama prievarta, jėga ar grasinama arba piktnaudžiaujama pasitikėjimu, valdžia ar įtaka vaikui, taip pat ir šeimoje, arba piktnaudžiaujama itin pažeidžiama vaiko padėtimi, ypač dėl jo psichinės ar fizinės negalios ar priklausomumo; taip pat vaikų išnaudojimas prostitucijos tikslams, vaikų pornografija, verbavimas, vertimas ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas arba kitos vaikų seksualinio išnaudojimo formos, vaikų tvirkinimas;

7.14. nepriežiūra – nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, darantys žalą ar keliantys pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai;

7.15. fizinė bausmė – bet kokia bausmė, kai fizinė jėga naudojama fiziniam skausmui, net ir nedideliame, sukelti ar vaikui fiziškai kankinti.

8. Lopšelio-darželio darbuotojų pareigybių aprašymuose numatoma atsakomybė už reagavimą į smurtą ir patyčias pagal Lopšelio-darželio nustatytą tvarką.

9. Socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas:

9.1. nuoseklus ir reguliarus vaikų socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas: nuosekliai ir reguliariai ugdomi vaikų savęs pažinimo, empatijos, problemų ir konfliktų sprendimo, pykčio valdymo, streso įveikos, bendravimo ir bendradarbiavimo ir kiti socialiniai įgūdžiai;

9.2. vaikų socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas vykdomas:

9.2.1. integruojant į ugdymo turinį;

9.2.2. įgyvendinant prevencines programas – „Žipio draugai“, „Lions Quest“.

10. Pedagoginiai darbuotojai ne rečiau kaip kartą per ketverius metus tobulina kvalifikaciją vaikų socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymo srityje, taip pat tobulina asmenines socialines ir emocines kompetencijas.

11. Pozityvaus Lopšelio-darželio mikroklimate kūrimas:

11.1. Lopšelio-darželio vaiko gerovės komisija, veiklos kokybės įsivertinimo grupė vadovaudamasi Lopšelio-darželio veiklos kokybei įsivertinti ir tobulinti skirtais instrumentais ar kitais pasirinktais būdais (apklausa, stebėjimu, pokalbiais ar kt.), reguliariai renka informaciją apie mokymo(si) aplinkos saugumą, Lopšelio-darželio bendruomenės narių tarpusavio santykius ir identifikuoja aktualias problemas;

11.2. pozityvaus Lopšelio-darželio mikroklimate kūrimu, pozityvių vertybių puoselėjimu, saugios ir palankios vaikams aplinkos kūrimu rūpinasi Lopšelio-darželio direktorius, Lopšelio-darželio vaiko gerovės komisija, į šį procesą įsitraukia visi Lopšelio-darželio bendruomenės nariai, sprendimų ieškoma kartu diskutuojant ir tarantis;

11.3. numatomos prevencijos ir intervencijos priemonės (toliau – Priemonės), siekiant spręsti identifikuotas problemas, mažinti su jomis susijusius rizikos veiksnius ir didinti apsauginių veiksnių įtaką;

11.4. Lopšelio-darželio darbuotojai pagal pasiskirstytas atsakomybes įgyvendina numatytas priemones. Priemonių įgyvendinimą koordinuoja direktoriaus pavaduotojas ugdymui;

11.5. Priemonių veiksmingumo vertinimo: analizuojami pasiekti rezultatai, sėkmės veiksniai ir trukdžiai, numatomos galimybės tobulinti priemones.

12. Ugdytinių pozityvių vertybių formavimas:

12.1. ugdytinių dalyvavimas gerinant ugdymo (si) aplinką: ugdytinių nuomonė ir idėjos yra išklausomos ir vertinamos, skatinamas bendruomeniškumas, saviraiškus dalyvavimas prasmingose veiklose;

12.2. dalyvavimas vietos bendruomenės veikloje: sudaromos galimybės ir skatinamas ugdytinių socialinių ir emocinių kompetencijų taikymas ir įtvirtinimas įvairiuose gyvenimo kontekstuose (pvz.: skatinama savanorystė, dalyvavimas pilietinėje, socialinėje ir kitoje bendruomeninėje veikloje ir kt.)

13. Tėvų (globėjų, rūpintojų) įtraukimas / įsitraukimas:

13.1. skatinamas tėvų dalyvavimas kuriant saugią mokymo (si) aplinką Lopšelyje darželyje, įtraukiant juos į Priemonių planavimą ir įgyvendinimą, kitas veiklas, atstovavimą Lopšelio-darželio vietos bendruomenėje, bendradarbiavimą su Lopšelio-darželio direktoriais, pedagogais, kitais specialistais;

13.2. vaikui smurtaujant ar patiriant smurtą, kartu su vaiku psichologo nurodytu laiku privalo atvykti į konsultaciją;

13.3. vykdomas tėvų konsultavimas ir informavimas patyčių ir smurto prevencijos, saugios aplinkos Lopšelyje-darželyje kūrimo klausimais.

14. Lopšelyje-darželyje draudžiama bet kokia smurto ir patyčių forma, nukreipta:

14.1. vaikų prieš vaikus;

14.2. darbuotojų prieš vaikus;

14.3. vaikų prieš darbuotojus;

14.4. darbuotojų prieš kitus darbuotojus;

14.5. vaikų tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš vaikus, pedagogus.

15. Bet kuris lopšelio-darželio bendruomenės narys apie pastebėtą šio straipsnio 14 dalyje nurodytą patyčių ar smurto, atpažinto pagal nustatytus kriterijus (priedas Nr. 1), atvejį, privalo pranešti Lopšelio-darželio direktoriui arba už smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos ir stebėsenos sritį atsakingam asmeniui (priedas Nr. 2 arba priedas Nr. 3), remiantis parengtu Vilkaviškio vaikų lopšelio-darželio „Pasaka“ darbuotojų, įtarusių, kad prieš vaiką yra smurtaujama, veiksmų planu (Priedas Nr. 4) arba Vilkaviškio vaikų lopšelio-darželio „Pasaka“ reagavimo į patyčias ir pagalbos joms įvykus planu (Priedas Nr. 5). Smurto ir patyčių atvejai registruojami žurnale (priedas Nr. 6).

16. Atsakingas, už smurto ir patyčių prevenciją, asmuo sužinojęs apie smurtą artimoje aplinkoje, privalo apie smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantį asmenį informuoti specializuotos kompleksinės pagalbos centrą (SKPC), o apie smurtą patyrusį asmenį (nepilnamečių) – specializuotos kompleksinės pagalbos centrą (SKPC) ir policiją, ir pateikti būtiniausius kontaktinius nepilnamečio atstovo duomenis (nurodyti atstovo pagal įstatymą vardą, pavardę, telefono numerį, elektroninio pašto adresą, nepilnamečio vardą ir pavardę).

17. Tais atvejais, kai smurtauja ar smurtą patiria vaikas, Lopšelio-darželio direktorius apie pastebėtą smurto atvejį nedelsdamas, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, praneša ir smurtaujančio (smurtaujančių), ir smurtą patyrusio (patyrusių) vaiko (vaikų) tėvams (globėjams, rūpintojams), ir vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą užtikrinančiai valstybės ir savivaldybės institucijai pagal kompetenciją.

18. Tais atvejais, kai smurtauja ar smurtą patiria pedagogai, kiti Lopšelio-darželio darbuotojai, Lopšelio-darželio direktorius apie įvykusį smurto faktą nedelsdamas, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, praneša Vilkaviškio švietimo pagalbos tarnybai, ir rekomenduoja smurtavusiam ar smurtą patyrusiam asmeniui kreiptis psichologinės pagalbos.

19. Vaikas, (vaikai) smurtavęs (smurtavę) ir smurtą patyręs (patyrę) kartu su jį (juos) lydinčiais tėvais (globėjais, rūpintojais) privalo neatlygintinai nedelsdamas (nedelsdami), bet ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie smurto faktą momento gauti psichologinę pagalbą. Psichologinės pagalbos trukmę nustato psichologas, įvertinęs kiekvieno smurto epizodo aplinkybių visumą ir atsižvelgdamas į švietimo ir mokslo ministro nustatytą psichologinės pagalbos teikimo tvarką.

20. Lopšelio-darželio direktorius imasi priemonių, kad vaikai, jų tėvai (globėjai, rūpintojai) turėtų galimybę neatlygintinai gauti psichologinę pagalbą.

21. Pedagogams, kitiems darbuotojams psichologinė pagalba neatlygintinai pradedama teikti nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie smurto faktą momento atvykus į Vilkaviškio švietimo pagalbos tarnybą arba atvykus pas atitinkamą psichologinės pagalbos teikėją.

II. SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA IR PREVENCIJA LOPŠELYJE-DARŽELYJE

22. Smurto ir Patyčių prevencija ir intervencija yra svarbi Lopšelio-darželio veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi Lopšelio-darželio direktorius, Vaiko gerovės komisijos nariai, auklėtojai, priešmokyklinio ugdymo pedagogai, direktoriaus pavaduotojas ugdymui, o jos vykdyme dalyvauja visi Lopšelio-darželio bendruomenės nariai.

23. Identifikuotų problemų ir su jomis susijusių rizikos veiksnių sprendimui ir apsauginių veiksnių įtakos didinimui, mikroklimato gerinimui – sudaromas prevencijos ir intervencijos priemonių vykdymo planas, kurį vykdo pagal paskirstytas atsakomybes darbuotojai.

24. Plano įgyvendinimą koordinuoja direktoriaus pavaduotoja ugdymui

25. Lopšelio-darželio direktorius yra atsakingas už Lopšelio-darželio Tvarkos aprašo parengimą ir vykdymą, už stebėsenos rezultatais paremto kasmetinio Lopšelio-darželio patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, jo pristatymą Lopšelio-darželio bendruomenei ir vykdymą.

26. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo tvarką įgyvendina Vaiko gerovės komisija, kuri kasmet:

26.1. inicijuoja ir koordinuoja anoniminės vaikų apklausos vykdymą ir apibendrina jos rezultatus.

26.2. surenka apibendrintus duomenis iš grupių auklėtojų ar direktoriaus pavaduotojos ugdymui dėl lopšelyje-darželyje fiksuotų pranešimų apie patyčias ir smurtą ir atlieka jų analizę;

26.3. remiantis apklausos ir pranešimų apie patyčias ir smurtą analizės duomenimis, rengia patyčių ir smurto prevencijos ir intervencijos priemonių planą;

26.4. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį Vaiko gerovės komisijos posėdyje;

26.5. teikia siūlymus Lopšelio-darželio direktoriui dėl patyčių ir smurto prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimo Lopšelyje-darželyje, darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo patyčių ir smurto prevencijos ar intervencijos srityje ir kitais klausimais;

26.6. teikia siūlymus Lopšelio-darželio direktoriui dėl Tvarkos aprašo tobulinimo;

26.7. atlieka kitus lopšelio-darželio Tvarkos apraše numatytus veiksmus.

27. Direktorius pavaduotojas ugdymui kasmet išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie patyčias, informuoja Vaiko gerovės komisijos narius apie prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus grupėse, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su patyčiomis ir smurtu.

III. SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA LOPŠELYJE-DARŽELYJE

28. Visais įtariamų ir realių patyčių ir smurto atvejais kiekvienas Lopšelio-darželio administracijos atstovas, pedagogas, kitas darbuotojas reaguodamas:

28.1. įsikiša įtarus ir/ar pastebėjus patyčias ar smurtą – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;

28.2. primena vaikui, kuris smurtauja ar tyčiojasi, įstaigos nuostatas ir elgesio taisykles;

28.3. jei vaikui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ar Lopšelio-darželio darbuotojus) ar institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);

28.4. vadovaujasi Vilkaviškio vaikų lopšelio-darželio „Pasaka“ darbuotojų, įtarusių, kad prieš vaiką yra smurtaujama, veiksmų planu (Priedas Nr. 3) arba Vilkaviškio vaikų lopšelio-darželio „Pasaka“ reagavimo į patyčias ir pagalbos joms įvykus planu (Priedas Nr. 4).

29. Vaiko gerovės komisija tiesiogiai gavusi pranešimą apie:

29.1. įtariamą ir/ar įvykusias patyčias (ar elektronines patyčias):

29.1.1. išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai patyčių atvejis;

29.1.2. organizuoja individualius pokalbius su patyčių dalyviais, informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), esant poreikiui kviečia juos dalyvauti pokalbiuose;

29.1.3. vykdo tolesnę patyčių situacijos stebėseną.

29.1.4. nesibaigus patyčių situacijai, imasi spręsti patyčių atvejį.

29.1.5. esant sudėtingesnei situacijai, inicijuoja Vaiko gerovės komisijos posėdį.

29.2. Vaiko gerovės komisija tiesiogiai gavusi pranešimą apie įtariamą ir/ar įvykusį smurtą:

29.2.1. aptaria vaiko, galimai patyrusio smurtą artimoje aplinkoje, atvejį;

29.2.2. bendradarbiaudama su savivaldybės administracijos vaiko teisių apsaugos skyriumi nustato švietimo ir (ar) kitos pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį (psichologinės pagalbos vaikui mokykloje, švietimo pagalbos ar pedagoginėje psichologinėje tarnyboje, emocinės paramos telefonu ar kita), bendradarbiavimo su vaiko atstovais pagal įstatymą, kitomis institucijomis, užtikrinančiomis vaiko teisių apsaugą ir teikiančiomis pagalbą vaikui ir šeimai, aspektus.

30. Vaiko gerovės komisija, įvertinusi turimą informaciją:

30.1. numato veiksmų planą (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais, grupe, kt. priemonės), supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus); esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;

30.2. informuoja Lopšelio-darželio direktorių apie esamą situaciją;

30.3. vykdo plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui.

31. Vaikui smurtavus ar pasityčiojus iš administracijos atstovo, pedagogo ar kito darbuotojo, asmuo pastebėjęs ir/ar įtaręs smurtą ar patyčias turi informuoti Lopšelio-darželio direktorių, kuris imasi Tvarkos apraše ar kituose Lopšelio-darželio dokumentuose numatytų veiksmų.

32. Administracijos atstovui, pedagogui ar aptarnaujančio personalo darbuotojui smurtavus ar pasityčiojus iš vaiko, asmuo pastebėjęs ir/ar įtaręs smurtą ar patyčias turi informuoti

Lopšelio-darželio direktorių, kuris imasi Tvarkos apraše ar kituose dokumentuose numatytų veiksmų.

33. Lopšelio-darželio direktorius, sužinojęs apie Lopšelio-darželio darbuotojo patiriamą smurtą ar patyčias arba darbuotojo tyčiojimąsi arba smurtavimą, privalo nedelsiant imtis priemonių.

34. Kitiems patyčių dalyviams pagal individualius poreikius teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

35. Visi dokumentai, esantys vaiko asmens byloje, ir duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus.

36. Kiekvienų mokslo metų pabaigoje atliekama anoniminė ugdytinių, jų tėvų ir pedagogų apklausa, siekiant išsiaiškinti smurto ir patyčių situaciją. Duomenys apibendrinami ir pagal gautus rezultatus sudaromas veiklų planas kitiems mokslo metams.

SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE ATPAŽINIMO KRITERIJAI

Fizinio smurto atpažinimo kriterijai

Fiziniai požymiai:

- mėlynės arba kraujosruvos (pavienės ar daugybinės vienoje ar keliose vietose), panašaus dydžio, gali būti įvairių daiktų formų (virvės, diržo ir pan.), suaugusio įkandimo (dantų) žymės. Jos gydamos keičiasi nuo raudonos (0–2 dienų) – mėlynos (2–5 dienų) – žalsvos (5–7 dienų) – geltonos (7–10 dienų) – rudos (10–14 dienų) spalvos ir po 2–4 savaičių pranyksta;
- nudeginimai (pavieniai ar daugybiniai), nuplikymai įvairiose (matomose ar (ir) nepastebimose) kūno vietose, neturintys pagrįsto paaiškinimo;
- nušalimai (sutinusios, paraudusios kojos ar rankos), kuriems nėra pagrįsto paaiškinimo;
- įdrėskimai, įpjovimai, nubrozdinimai ar randai, kuriems nėra įtikinamo paaiškinimo ar paaiškinimas nepagrįstas;
- burnos ertmės, pilvo ir krūtinės ertmės sužalojimai (kepenų, blužnies), kai tai nesusiję su medicinine būkle ar nėra patvirtinta sunkia netyčine trauma, įgimtomis priežastimis;
- stuburo sužalojimo požymiai (slankstelių pažeidimai, kaklo sužalojimas), kaukolės ertmės, kitų kaulų lūžiai (pavieniai ar daugybiniai), kai tai nesusiję su vaiko medicinine būkle (pvz.: trapių kaulų sindromu) ar netyčine sunkia trauma, nėra paaiškinimo arba jis nepagrįstas;
- tinklainės kraujosruvos ar akių sužalojimai, kai tai nesusiję su medicinine būkle ar nėra patvirtinta sunkia netyčine trauma, įgimtomis priežastimis.

Emociniai ir elgesio požymiai:

- nerimastingumas, baimingumas;
- tam tikrų asmenų, vietų baimė (pvz., bijo tam tikrų suaugusiųjų, bijo grįžti namo);
- savęs nuvertinimas (pvz., sako, kad jis nevykėlis, jam nepavyks atlikti užduočių);
- perdėtas nuolankumas, paklusnumas;
- agresyvumas (pvz., muša ar spardo savo augintinį arba tam tikrą asmenį);
- nuotaikų kaita, impulsyvios reakcijos (pvz., greitai įniršta, tranko daiktus ir staiga ima juoktis);
- prislėgtumas (pvz., nesišypso, nesijuokia);
- padidintas jautrumas aplinkos dirgikliams (pvz., išsigąsta staigių kito asmens judesių, netikėtų garsų);
- nemiga (pvz., negali užmigti, sapnuoja košmarus);
- valgymo sutrikimai;
- atsiribojimas (pvz., nenori įsitraukti į bendrą grupės veiklą, nebendruoja su kitais vaikais, lieka nuošalyje);
- probleminis ir (ar) provokuojantis elgesys grupėje (pvz., tyčia pažeidinėja taisykles, vagia);
- vengiantis elgesys kasdienėje veikloje (pvz., atsisako iki tol mėgtos veiklos);
- nenoras eiti į darželį, stipriai suprastėję ugdymosi pasiekimai;
- vengimas persirengti, oro sąlygas neatitinkančių drabužių nešiojimas (tai gali būti bandymas slėpti mėlynės ar kitus kūno sužalojimus);

Psichologinio smurto atpažinimo kriterijai

Vaiko emociniai ir elgesio požymiai:

- perdėtas meilumas, lipšnumas su mažai pažįstamais žmonėmis;
- pasitikėjimo savimi stoka, nerimastingumas, perdėtas atsargumas;

- artimo ryšio su vaiko atstovais pagal įstatymą stoka (pvz., nesidžiaugia, kai vaiko atstovai pagal įstatymą ateina pasiimti iš mokyklos);
- agresyvumas kitų vaikų ar gyvūnų atžvilgiu;
- vaiko amžiaus neatitinkančios žinios, kalba, elgesys (per daug suaugęs arba pernelyg vaikiškas);
- sunkumai valdyti stiprias emocijas, jų proveržius;
- atsiribojimas / atsitraukimas nuo tam tikro asmens;
- baimė, neapykanta tam tikro asmens atžvilgiu;
- socialinių įgūdžių stoka, mažai draugų;
- emocinis nebrandumas (lyginant su bendraamžiais);
- mikčiojimas, apsunkinta kalba;
- psichosomatiniai skundai (galvos, pilvo skausmai, pykinimas);
- nevalingas šlapinimasis ir tuštinimasis;
- depresija, uždarumas;
- save žalojantis elgesys: alkoholio vartojimas, pjaustymasis, suicidiniai bandymai;

Suaugusiųjų, psichologiškai smurtaujančių prieš vaiką, elgesio požymiai:

- nepagarbos vaikui demonstravimas;
- negatyvūs pasisakymai apie vaiką;
- emocijų vaiko atžvilgiu nerodymas, vengimas vaiką paliesti, apkabinti;
- nesirūpinimas medicininiais vaiko poreikiais;
- vaiko pravardžiavimas, viešas jo žeminimas;
- nuolatiniai grasinimai vaikui sukelti fizinę žalą arba vaiko vertimas stebėti kaip smurtaujama prieš jo mylimą asmenį ar gyvūną;
- nerealistinių lūkesčių vaiko atžvilgiu puoselėjimas;
- vaiko išnaudojimas namuose kaip tarno ar tam tikro asmens mažesniems vaikams prižiūrėti;
- vaiko įtraukimas į „suaugusiųjų reikalus“, pvz., skyrybas, tam tikrų asmenų tarpusavio konfliktus.

Seksualinio smurto atpažinimo kriterijai

Fiziniai požymiai:

- nėštumas;
- lytiniu keliu plintančios infekcijos;
- poodinės kraujosruvos, nubrozdinimai išorinių lytinių organų, krūtų, sėdmenų, vidinių šlaunų paviršių srityje, kurių negalima paaiškinti atsitiktine trauma;
- nepaaiškinamas kraujavimas iš išorinių lytinių organų, makšties;
- patinimai, skausmas, niežėjimas analinėje ar išorinių lytinių organų srityje;
- skausmingas šlapinimasis;
- sunkumai sėdint ar vaikstant;
- suplėšyti, dėmėti ar kruvini, drabužiai;
- sutrikęs miegas, valgymo sutrikimai;

Emocijų ir elgesio požymiai:

- nuolatinis savo genitalijų lietimasis, trynimasis (net iki skausmo);
- viešas masturbavimasis, nesiliaujantis net ir vaiką sudrausminus;
- vaiko amžiaus neatitinkančios seksualinės žinios, atviras įvairių seksualinių dalykų klausinėjimas (net ir nepažįstamų žmonių);
- seksualinio turinio žaidimai; žaidžiant demonstruojama agresija, priešiškus savo arba priešingai lyčiai;
- lytinio akto su kitais vaikais, gyvūnais ar žaislais imitavimas;
- daiktų kišimas sau ar kitiems į vaginą, užpakalį;

- nusirenginėjimas nuogai arba įkyrūs prašymai, kitų nurenginėjimas;
- savo kūno gėdijimasis / nekentimas / bjaurėjimasis juo;
- suaugusiojo lietimas, „gundymas“, įmantrus, provokuojantis elgesys;
- vengimas nusirengti prie kitų žmonių (pvz., per kūno kultūros pamokas);
- susivaržymas, susikaustymas, įtampa judant, žaidžiant, sportuojant;
- įtampa, sustingimas, baimė būti suaugusių žmonių liečiamu, keliamu, apkabinamu, sodinamu ant kelių;
- tam tikrų konkrečių vietų baimė, vengimas (pvz., vonios ar tualetu kambario, tamsių vietų);
- seksualinio turinio detalių, simbolių piešimas

Nespecifiški požymiai, kurie galimi ir esant kitokio pobūdžio problemoms:

- pernelyg nuolankus, paklusnus elgesys;
- socialinių kontaktų vengimas, izoliacija;
- nesidomėjimas iki tol mėgta veikla;
- artumo, intymumo, fizinio kontakto baimė;
- dėmesio koncentravimo sunkumai;
- nepasitikėjimas suaugusiais;
- konkrečių asmenų baimė ar baimė likti vienam su tam tikru asmeniu;
- depresija, suicidiniai bandymai;
- agresyvus elgesys;
- apetito sutrikimai;
- miego sutrikimai, naktiniai košmarai, baimė eiti miegoti;
- regresyvus elgesys;

Nepriežiūros atpažinimo kriterijai

- vaikas per menkai lyginant su savo bendraamžiais fiziškai išsivystęs (pvz., mažo svorio, ūgio), kai tam nėra medicininių priežasčių;
- netvarkinga vaiko išvaizda – murzinas, purvini drabužiai, suplyšusi avalynė;
- vaiko apranga neatitinkanti sezono, oro sąlygų;
- vaiko dantys išgedę ir netaisomi, negydomos burnos ertmės ligos;
- vaikas mieguistas, sunkiai susikaupia, apatiškas;
- vaikas nuolat alkanas, vagiliauja maistą;
- vaikas neturi būtinausių ugdymo priemonių;
- vaikas gali vagiliauti įvairius daiktus iš darželio, grupės vaikų;
- vaikas nereguliariai lanko darželį, vaiko teisėti atstovai pagal įstatymą nesilaiko, pažeidžia darželio vidaus tvarkos taisykles (pvz., vaikas pernelyg vėlai / anksti atvedamas, „pamirštama“ jį pasiimti nustatytu laiku; vėluoja į veiklą, praleidžia dienas be pateisinamos priežasties);
- vaiką atveda ar pasiima iš darželio jam mažai pažįstami, nuolat vis kiti, neblaivūs, netinkamai besielgiantys suaugusieji;
- vaikas pastebimas elgetaujantis, valkataujantis po darželio;
- vaikas neturi socialių įgūdžių ar jie nepakankami jo amžiui;
- žemas savęs vertinimas, vaikas – itin paklusnus;
- vaikas turi žalingų įpročių.

**VILKAVIŠKIO VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „PASAKA“
PRANEŠIMO APIE ĮTARIAMĄ SMURTĄ FORMA**

Pranešimo data

Bendrieji duomenys:

Kam pranešta apie įtariamą smurtą:	
Kas pranešė apie įtariamą smurtą:	
Kada kilo įtarimas apie smurtą:	
Prieš ką, kaip įtariama, buvo smurtaujama (vaiko vardas, pavardė, amžius, grupė)	
Kokia smurto forma (-os) naudota (-os) ar įtariama, kad buvo naudota (-os):	
☐ <i>Fizinė</i>	
☐ <i>Psichologinė</i>	
☐ <i>Seksualinė</i>	
☐ <i>Nepriežiūra</i>	
Ar yra žinomas tokio elgesio pasikartojamumas:	

Pastebėti kriterijai:

--

Tėvų ar kitų vaiko artimų žmonių paaiškinimai:

--

Kitos pastabos:

--

**VILKAVIŠKIO VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „PASAKA“
PRANEŠIMO APIE PATYČIAS FORMA**

(Pranešimo data)

Bendrieji duomenys:

Kam pranešta apie smurtą ir patyčias:	
Kas pranešė apie smurtą ir patyčias:	
Kada įvyko smurtas ir patyčios (data, val.):	
Kur įvyko smurtas ir patyčios:	
Kokia smurto ir patyčių forma naudota ar įtariama, kad buvo naudota:	
1. Fizinės: užgauliojimas veiksmais (stumdyimas, išpyrimas, kumštelėjimas, spjaudymas, plaukų pešiojimas, žnybimas, daiktų atiminėjimas ir pan.); 2. Socialinės: įvairūs gąsdinantys, bauginantys gestai, veido mimika, ignoravimas, siekiant parodyti, kad yra nepageidaujamas ar atstumiamas; 3. Elektroninės: socialiniuose tinkluose, kitose vietose internete, naudojant mobiliuosius telefonus (nemalonių žinučių ar elektroninių laiškų rašinėjimas, skaudinantis bendravimas pokalbiuose, asmeninio gyvenimo detalių viešinimas ir pan.); 4. Kiti pastebėjimai (įrašyti)	
Ar yra žinomas tokio elgesio pasikartojimas:	

Duomenys apie patyčių dalyvius:

Asmens, vaiko, patyrusio smurtą ir patyčias vardas, pavardė, amžius, grupė:	
Asmenų, vaiko/ų, kuris tyčiojosi vardas, pavardė, amžius:	
Asmenų, vaiko/ų, stebėjusio patyčias vardas, pavardė, amžius:	

Išsamesnė informacija apie įvykį:

--

--

Darželio pedagogo ar kito darbuotojo elgesys šioje patyčių situacijoje:

--

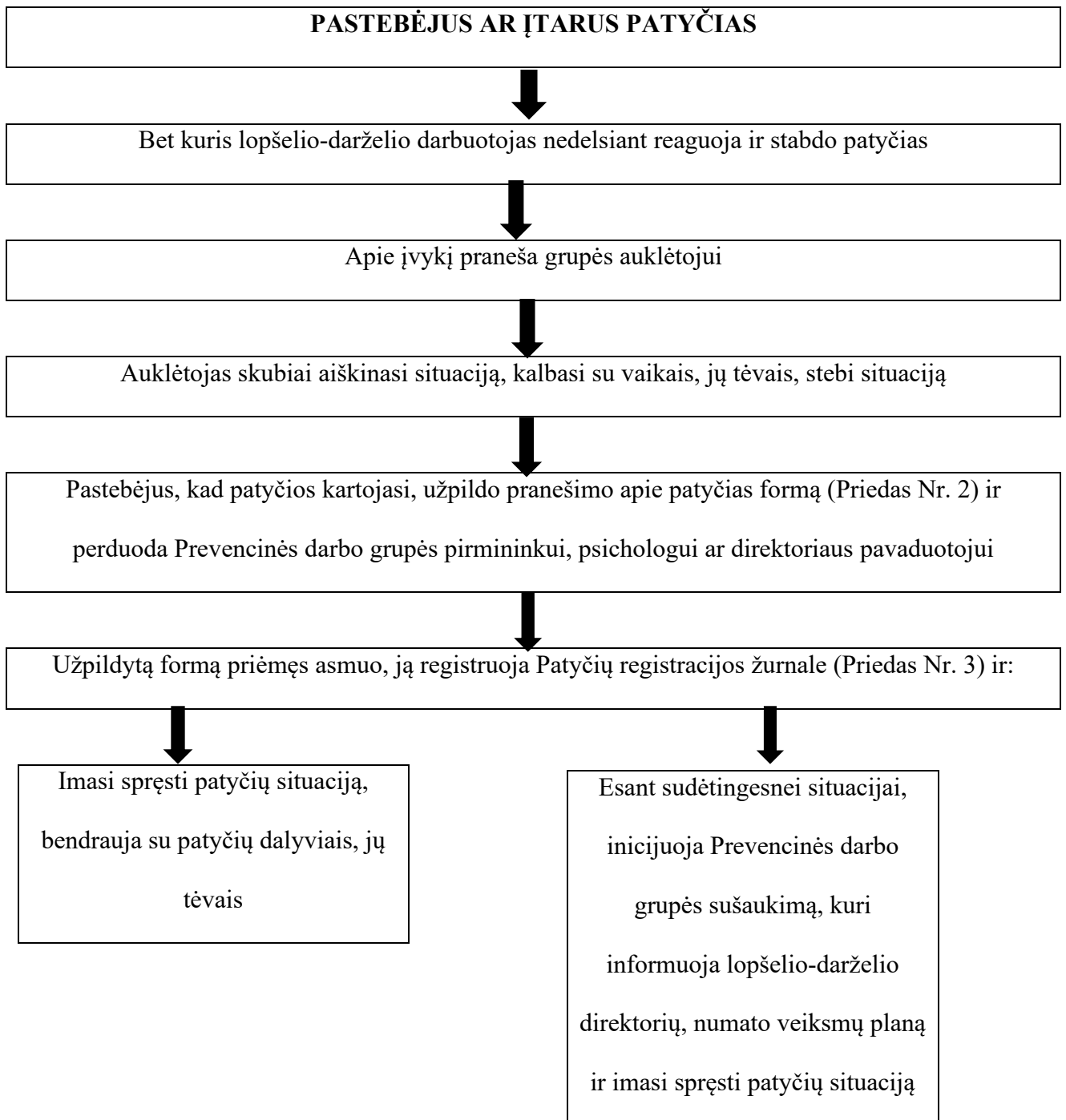
Veiksmų po įvykio, planas su:

Asmeniu, vaiku patyrusiu patyčias:	
Asmeniu, vaiku, kuris tyčiojosi:	
Stebėtojais:	
Patyčių dalyvių tėvais (globėjais):	
Kitais Darželio darbuotojais:	
Kita (įrašyti):	

**VILKAVIŠKIO VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „PASAKA“
DARBUOTOJŲ, ĮTARUSIŲ, KAD PRIEŠ VAIKĄ YRA SMURTAUJAMA, VEIKSMŲ
PLANAS**

1. Įtarus, kad prieš vaiką buvo panaudotas **fizinis** smurtas (kai akivaizdžiai matomos fizinės žymės), jei įmanoma, pasikalbėti apie tai su vaiku, vėliau su tėvais (globėjais, rūpintojais).
2. Užpildyti pranešimą apie įtariamą smurtą ir perduoti jį darželio psichologei, direktorei ar pavaduotojai ugdymui, kurie įvertinę situaciją, kreipiasi į Policiją ir Vaiko teisių tarnybą.
3. Sužinojus apie smurtą artimoje aplinkoje, apie smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantį asmenį informuoti specializuotos kompleksinės pagalbos centrą.
4. Įtarus kitas smurto formas (**psichologinį, seksualinį arba nepriežiūrą**) – stebėti vaiką ir fiksuoti kriterijus tris savaites ir pasitvirtinus faktams pildyti pranešimą.
5. Užpildžius pranešimą apie įtariamą smurtą, perduoti jį darželio psichologei, direktorei ar pavaduotojai ugdymui, kurie įvertinę situaciją, kreipiasi į Policiją ir Vaiko teisių tarnybą.

VILKAVIŠKIO VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „PASAKA“ REAGAVIMO Į PATYČIAS IR PAGALBOS JOMS ĮVYKUS PLANAS

**VILKAVIŠKIO VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO „PASAKA“
PATYČIŲ REGISTRAVIMO ŽURNALAS**

F – fizinės
Ž – žodinės
E – elektroninės
S – socialinės

M – mokinys
S – suaugęs bendruomenės narys

Atvejo Eil. Nr.	Data	Pranešėjo vardas, pavardė, pareigos	Smurto ir patyčių pobūdis: F, Ž, E, S	Smurtą patiriantis asmuo: M, S	Smurta ujantis asmuo: M, S	Pastabos